

PRITARTA

Kauno rajono savivaldybės administracijos
direktoriaus 2023 m. balandžio 19 d.
įsakymu Nr. ĮS-1284

PRITARTA

Kauno r. Giraitės darželio tarybos
2022 m. kovo 3 d., prot. Nr. 4

**KAUNO R. GIRAITĖS DARŽELIO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

**Kauno r.
GIRAITĖS DARŽELIS**

Vijūnai

2023

TURINYS

I.	Bendrosios nuostatos	2
II.	Ikimokyklinio ugdymo principai	5
III.	Tikslas ir uždaviniai	5
IV.	Ugdymo turinys, metodai ir priemonės	6
V.	Ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas	28
VI.	Naudota literatūra	31
VII.	Priedai	33

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Duomenys apie ugdymo įstaigą

Įstaigos pavadinimas – Kauno r. Giraitės darželis

Steigėjas - Kauno rajono savivaldybė.

Švietimo teikėjo duomenys: Kauno r. Giraitės darželis (toliau tekste – Darželis) yra viešasis juridinis asmuo, kurio teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga, neformaliojo švietimo mokykla.

Kontaktiniai duomenys: adresas, A. Šapokos g. 72, Vijūkų km., Užliedžių sen. Kauno r. sav., telefonas – (+37068562852), elektroninio pašto adresas: giraitesdarzelis@gmail.com, interneto svetainės adresas: giraitesdarzelis.lt, informacinė sklaida socialinėje erdvėje, Facebook.

Ugdymo kalba – lietuvių k.

Veikla grindžiama Lietuvos Respublikos Konstitucija, Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983), Lietuvos Respublikos švietimo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos teisės aktais. Ikimokyklinio ugdymo(si) programa atitinka Darželio 2022 - 2025 metų strateginio plano nuostatas, Valstybės švietimo strategijos 2013–2022 metų nuostatas.

Įstaigos paskirtis. Darželio pagrindinė veiklos sritis – švietimas. Pagrindinė veiklos rūšis – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Įstaigoje ugdomi 1,5 – 7 metų vaikai. Vaikams, turintiems kalbos ir komunikacijos sutrikimų, teikiama logopedo pagalba, dirba psichologas, muzikos pedagogas.

Įstaigos savitumas. Darželis savo veiklą pradėjo 1967 m. Iki 2016 m. spalio mėn. veikė viena mišraus amžiaus grupė. Nuo 2016 metų įsteigtos 7 naujos grupės, po metų, dar 4 grupės. Įstaigoje veikia 11 grupių. Nuo 2020 m. rugsėjo 1d. atidarytos dar 3 modulinės grupės Akacijų g. 5., Giraitės km. Darželis šiuolaikiškas, modernus, pritaikytas vaikams su fizine negalia. Edukacinės erdvės atitinkančios vaikų poreikius, skatinančios vaikų kūrybiškumą, savarankiškumą. Moderni, saugi lauko erdvė, kurioje vaikai turi galimybę ne tik žaisti, bet ir tyrinėti, užsiimti kasdiene fizine veikla. Darželį lanko 267 vaikai. Prioritetinės veiklos sritys – geros savijautos užtikrinimas, gerų ugdymosi rezultatų užtikrinimas ir įtraukiojo ugdymo užtikrinimas. Darželis priklauso sveikatą stiprinančių mokyklų tinklui, esame pripažintas sveikatą stiprinantis darželis. Dalyvaujame renginiuose, vykdomė sveikatingumo akcijas su VSB specialiste, dalyvaujame „Sveikatiados“ projektuose. Esame socialinio – emocinio ugdymo asociacijos nariai. Vykdomė ilgalaikes programas „Zipio draugai“, emocinio intelekto ir socialinių emocinių kompetencijų ugdymas „Dramblys“, „Kimochi“. Darželis, kartu su logopedėmis dalyvauja ilgalaikiame projekte:

„Laimingas vaikas. Vaiko kelias į gražią kalbą, gerą sveikatą ir laimingą gyvenimą“. Kompetentinga mokytojų komanda, gebanti kurti šiuolaikišką ugdymosi aplinką, atsižvelgianti į vaiko poreikius, galimybes, bei tėvų lūkesčius. Didelis dėmesys skiriamas bendravimui ir bendradarbiavimui su tėvais. Vykdoma „Tėvų akademijos veikla“. Pagal galimybes, tėvai įtraukiami į darželio ugdymo (si) procesą, dalyvauja šventėse, renginiuose. Parengtas tėvų savanoriškos veiklos aprašas. Tėvų pasiūlymai, pageidavimai, pajvairina ugdymo procesą.

Nuoširdus bendradarbiavimas su socialiniais partneriais ir vietos bendruomene: Užliedžių seniūnija, Giraitės bendruomene, Užliedžių mokykla – daugiafunkciu centru, Užliedžių biblioteka, knygynu „Jodonė“, Raudondvario kultūros centru, VŠĮ „Nacionaline krepšinio akademija, Giraitės senelių globos namais, VŠĮ „Tikra mityba“.

Ugdymo filosofija. Atsižvelgus į įstaigos prioritetines veiklos sritis, gerąją veiklos patirtį, pedagogų profesines kompetencijas, humanistinę ugdymo kryptis pasirinkta kaip labiausiai atitinkanti įstaigos bendruomenės narių požiūrį į vaiką, ugdymo procesą, nes:

- Šios krypties atstovai (A. Maslow, T. Berry Brazelton, S. Greenspan) teigia, kad vaikų poreikių tenkinimas yra esminė sąlyga, siekiant užtikrinti tinkamą priežiūrą ir ugdymą(si). Vaikai gali tinkamai vystytis ir ugdytis, kai užtikrinamas jų emocinis ir fizinis saugumas, patenkinamas smalsumas, yra aplinkinių pripažįstami, gali veikti pažįstamoje raidą skatinančioje aplinkoje ir jaučiasi esą bendruomenės nariai (Dodge, Rudick, Berke, 2007, 2008).

- Vaiko ugdymas(is) – nuolatinis bei nenutrūkstantis procesas, o ugdymosi poreikiai – nuolat kintantis procesas, pedagogo tikslas išlieka pastebėti, nukreipti, sudaryti sąlygas siekti vis daugiau.

Istorijos ir kultūros vietų 2009 metais seniūnijoje iškilmingai pažymėtos Lietuvos vardo 1000-mečio ir Užliedžių kaimo 265 metų vardo paminėjimo pirmąjį kartą istorijos šaltiniuose sukaktys. Ta proga prie kultūros centro atidengtas paminklas, pristatytas seniūnijos herbas ir vėliava. Seniūnijos gyventojai kasmet renkasi į „Griežlės dieną“. Tai graži šventė, į ją susiburia meno saviveiklos kolektyvai, šeimos, visa bendruomenė. Griežlė – nedidelis, bet vikrus paukštis įrašytas į Raudonąją knygą, puikuojaši Užliedžių herbe. Mitologijoje – tai išminties paukštis, tarpininkas tarp žemės ir dangaus. Skulptorius A. Sakalauskas išdrožė gražų ažuolinį stogastulpį, su seniūnijos herbo simboliu – griežlėmis.

Geografinė aplinka. Giraitė – kaimas Kauno rajono savivaldybės teritorijoje, prie automobilių magistralės A1 Vilnius, Kaunas, Klaipėda. Įstaiga įsikūrusi tarp Vijųų ir Giraitės kaimo, Užliedžių seniūnijoje. Užliedžiai įsikūrę Nevėžio kairiajame krante, šlaitas priklauso Nevėžio kraštovaizdžio draustiniui.

Ugdymo programos perspektyva. Ikimokyklinio ugdymo programa bus atnaujinama, įstaigai įsivertinus ugdymo kokybę, pasikeitus vaikų, tėvų poreikiams.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programos turinio kūrimas ir įgyvendinimas grindžiamas šiais principais:

Individualumo. Organizuojant ugdomąjį procesą, atsižvelgiama į individualią vaiko raidą, poreikius, patirtį, gebėjimus, sveikatą, skirtingus pasaulio pažinimo būdus, temperamentą, pomėgius.

Sveikatinimo. Ugdymo turinys orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų sveikos gyvensenos kompetencijų plėtojimą, fizinę bei psichinę sveikatą, saugią, švarią, estetišką aplinką.

Integralumo. Ugdymo procesas organizuojamas taip, kad atskiros ugdymosi sritys būtų integruojamos tarpusavyje, taikomi metodai, priemonės, kitų su vaikais dirbančių specialistų veikla užtikrintų vaiko visuminį ugdymą(si)

Tęstinumo. Ugdymui reikalinga, kad visi bendruomenės nariai (vaikai, tėvai (globėjai), pedagogai ir specialistai) sąveikautų ir taip sudarytų sąlygas tinkamam perėjimui nuo ugdymo šeimoje prie ugdymo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, o vėliau - priešmokyklinio ugdymo įstaigoje.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas - atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti fiziologinius, saugumo, priklausymo bendruomenei, pagarbos, saviraiškos ugdymosi poreikius.

Uždaviniai:

1. Pažinti vaiko asmenybės raidos ypatumus ir individualius jo poreikius.
2. Taikyti programos ugdymo turinį, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko poreikius, galimybes, lūkesčius.
3. Ugdymo turinys nukreiptas į socialinių –emocinių kompetencijų formavimą, sveikos gyvensenos įgūdžių lavinimą.
4. Sukurti saugias, funkcionalias, estetiškas, skatinančias veikti edukacines aplinkas, palankias individualių vaiko poreikių tenkinimui ugdymo(si) procese.
- 5 Siekti kryptingos, darnios vaiko, pedagogų, specialistų ir šeimos sąveikos ikimokyklinio ugdymo programos įgyvendinimui.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI IR PRIEMONĖS

Turinys. Programos turinys, skirtas 1,5 – 5(6) m. vaikams:

1. Turinyje neišskiriami amžiaus tarpsniai, todėl numatytos ugdymo turinio gairės lanksčiai pritaikomos įvairaus ikimokyklinio amžiaus vaikams, atsižvelgus į individualius poreikius, gebėjimus.

2. Siūlomos ugdymo gairės nėra privalomos, todėl mokytojas gali laisvai organizuoti ugdymo(si) procesą, atsižvelgdamas į vaikų, tėvų, bendruomenės poreikius, pasiūlymus, tačiau įstaigos prioritetinės veiklos kryptys (sveikos gyvensenos įgūdžių lavinimas ir socialinių – emocinių kompetencijų ugdymas) turi būti integruojama į visas ugdymo(si) sritis.

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA. Programoje šiai pakopai priskirtos 3 ugdymo(si) pasiekimų sritys: savireguliacija ir savikontrolė, fizinis aktyvumas, kasdieninio gyvenimo įgūdžiai. Tenkinant šiuos ugdymo(si) poreikius, svarbu sveikai gyventi, saugiai judėti ir savarankiškai veikti: vaikas - aktyvus, judrus, bet prireikus sukaupia dėmesį, geba jausti ir valdyti savo kūną, formuojami kasdieninio gyvenimo, savarankiškumo įgūdžiai. Tai vaikui padeda greičiau adaptuotis naujoje aplinkoje, jaustis savarankišku, stiprinti sveikatą.

1 lentelė. Sveikatos saugojimo kompetencijos ugdymas.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Ilgesnį laiką sutelkia dėmesį klausymui, stebėjimui, veiklai, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Grupės taisyklių kūrimas, vaizduotės žaidimai, jausmų įvardijimas, aiškinimasis, kaip reikėtų elgtis supykus, susierzinus, diskusijos pažiūrėjus filmuotą medžiagą ar perskaičius literatūros kūrinius apie veikėjų jausmus, poelgius. Žodžių vartojimas, kurie padėtų vaikui nusiraminti. Ramybės erdvės ir nusiramavimo kampeliai grupėse. Žaidimai padedantys spręsti konfliktines situacijas.
2.	Fizinis aktyvumas	Noriai, džiaugsmingai juda.	Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lėpa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, spontaniškai ir tikslingai, atlieka veiksmus, kuriems būtina akių - rankos koordinacija bei išlavėjusi	<i>Fizinis aktyvumas</i> vidaus ir lauko erdvėse: skatinamas natūralus, spontaniškas judėjimas, judriųjų žaidimų žaidimas, tikslingai sudaromos sąlygos skirtingo judėjimo tempo, koordinacijos lavinimui, numatant įvairių veiklų, kliūčių, žaidimo vietos pasirinkimas, taisyklių sukūrimas, vaidmenų pasirinkimas, aiškinimasis, kaip savo nuotaikas, mintis, norus išreikšti judesiu, šoku, kūno gestais, rūpestis savo ir kitų saugumu, aiškinimasis, kaip aktyviai judant stiprinama sveikata.

			smulkioji motorika.	<i>Smulkiosios motorikos</i> lavinimas: stalo žaidimai smulkiosios motorikos plėtotei, veiklos pieštukais, žirkklėmis, judrūs žaidimai, žaidimai bei meninės užduotys akies ir rankos judesio sąveikai tobulinti, konstravimas. Aktyvumas organizuojamas įvairiose aplinkose (grupėje, įstaigos salėje, lauko aikštelėse).
3.	Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.	Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri savo išorę: prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.	<i>Sveikos gyvensenos pagrindai:</i> dienotvarkės ir režimo artimiausioje aplinkoje kūrimas ir laikymasis, sąvokų sveikas - sergantis aiškinimasis, diskusijos, kodėl ir kaip sveikai maitintis, pokalbiai apie valgius, stalo žaidimų žaidimas, mitybos piramidės tyrinėjimas, filmuotos medžiagos, literatūros kūrinio aptarimai, higieninių bei savarankiškumo įgūdžių, taisyklingos laikysenos formavimas, atkreipiant vaiko dėmesį į kūno padėtį, aiškinimasis, kaip pasirinkti ir prižiūrėti savo drabužius ir avalynę. Domėjimasis savo kūnu, įvardijimas kūno dalių, aptariant nuotraukas, ieškant informacijos žinynuose, tyrinėjant muliažus, plakatus. <i>Ankstyvosios prevencijos pradžios:</i> aiškinimasis, kaip išvengti žalingų įpročių, saugiai elgtis gatvėje, grupėje, lauke, bendraujant su nepažįstamais žmonėmis, diskusijos išklausus vaikų pasisakymų apie patirtas situacijas, perskaičius literatūros kūrinių, stebint filmuotą medžiagą, žaidžiant stalo, vaidmeninius, siužetinius žaidimus, eksperimentuojant.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA. Programoje šiai pakopai priskirtos 3 ugdymo(si) pasiekimų sritys: savireguliacija ir savikontrolė, fizinis aktyvumas, kasdieninio gyvenimo įgūdžiai. Tenkinant šiuos ugdymo(si) poreikius, svarbu sveikai gyventi, saugiai judėti ir savarankiškai veikti: vaikas - aktyvus, judrus, bet prireikus sukaupia dėmesį, geba jausti ir valdyti savo kūną, formuojami kasdieninio gyvenimo, savarankiškumo įgūdžiai. Tai vaikui padeda greičiau adaptuotis naujoje aplinkoje, jaustis savarankišku, stiprinti sveikatą.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Savivoka ir savigarba	Save vertina teigiamai.	Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.	<p><i>Tapatumas:</i> vaiko šeimos ir/ar jo artimųjų nuotraukų ar piešinių, įrašų aptarimas, atvaizdo veidrodyje tyrinėjimas ieškant panašumų ir skirtumų tarp, grupės draugų; veiklos, skirtos gyvenamosios, įstaigos vidaus ir išorės aplinkų apibūdinimui. Įvairių veiklų, edukacinių aplinkų vaiko gebėjimams išryškėti, sudaromos situacijos, kad būtų galima vaiką pagirti (meninės veiklos, išvykos, dalyvavimas įstaigos ir/ar miesto, respublikiniuose renginiuose), drąsinti išbandant naujas veiklas, technikas.</p> <p><i>Savęs pažinimas:</i> kūrinių klausymas, žiūrėjimas, vaiko asmeninės patirties pavyzdžių pasakojimai, įvardinant, kas elgėsi gerai, kas blogai, kas patiko ar nepatiko, taip skatinama gerai elgtis, pasitikėti savimi, sulaukti teigiamų aplinkinių vertinimų, gebėti įvardinti savo emocijas, pomėgius, toleruoti šalia esantį. Vaikai skatinami svajoti apie tai, kuo bus, kai užaugs, ką dabar gali atlikti, o anksčiau nemokėjo. Pokalbiai, diskusijos apie lytiškumą, skirtumus tarp mergaičių ir berniukų, kūno pokyčius, netinkamų žodžių vartojimas, lytinių organų pavadinimai, pokalbiai „Kaip aš atsiradau“?</p>
2.	Emocijų suvokimas ir raiška	Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.	Atpažįsta ir įvardina savo emocijas ar jausmus bei jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, atpažįsta ir įvardina	<i>Jausmų raiška ir priežastys:</i> jausmų įvardijimas stebint aplinkinius ir save, žaidžiant stalo žaidimus, vaidinant, mėgdžiodžiant kitų elgesį, aiškinamasi, kodėl keičiasi artimųjų emocijos, kas tai atskleidžia (veido išraiška, mimika, balso intonacija,

			<p>kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsilipti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus).</p>	<p>jausmų perteikimas žodžiu, mimika, judesys, gestas, kūno kalba), diskutuojama, kaip įveikti nerimą, baimes ir nedrąsumą, valdyti savo emocijas ir elgesį, išbandyti būdų, kaip geriau elgtis esant skirtingoms nuotaikoms ir situacijoms, skatinti vaikus dalintis patirtimi, kaip suvaldyti spontaniškus norus. Diskusijos, perskaičius literatūros kūrinių ar pan., apie emocijas bei elgesį, siekiant užjausti, neskaudinti, suprasti kitą. Dorinio elgesio normų, taisyklių kūrimas. Žaidimai skatinantys reikšti savo jausmus, emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant.</p>
3.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Didžiuojasi savimi ir didėjančiais pasiekimais.	Savo iniciatyva pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja, po tam tikro laiko tarpo veiklą pratęsia, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	Grupės edukacinių aplinkų kaita, situacijų vaikui aktyviai veikti (tyrinėti, kurti, stebėti, išbandyti naujus žaidimus, technikas ir kt.) sukūrimas, atsižvelgus į grupės vaikų poreikius, gebėjimus. Skatinimas veikti savarankiškai ir grupėmis, drąsiai išbandyti naujoves, nebijoti nesėkmės, sugalvoti ir įgyvendinti savo idėjas. Leisti veikti laisvai, jei tai saugu pačiam vaikui, visai grupei.
4.	Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, žino kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.	Domėjimasis suaugusiojo gyvenimu, diskusijos apie tai, kuo vaikams gali padėti suaugusieji, kada suaugusiais galima pasitikėti, kada ne, kodėl. Diskusijų metu vaikai dalinasi savo patirtimi, aptariamos situacijos literatūros kūriniuose, vaizdinėje medžiagoje. Pažintis su įstaigos darbuotojais, jų veikla, kuo ji svarbi įstaigos bendruomenei. Pažintis su įvairių profesijų atstovais (gydytojais, policininkais, gaisrininkais,

				kariškiais). Bendravimas su nepažįstamais žmonėmis, taisyklės ir galimi pavojai.
5.	Santykiai su bendraamžiais	Nusitekęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Pažintis su grupės draugais, pastebėti ir apibūdinti grupės draugų panašumus ir skirtumus. Veikdamas grupėje vaikas mokosi bendrauti ir veikti su keliais vaikais kartu ar šalia, dalintis žaislais, kasdieninėje veikloje akcentuojama vaiko poelgių įtaka kitiems, aiškinamasi, kaip reikia elgtis, kad grupės vaikai norėtų kartu žaisti, diskusijos perskaičius literatūros kūrinius, vizualizavus įvairias gyvenimiškas situacijas apie vaikų elgesį grupėje. Išvykų, švenčių metu akcentuojama, kodėl svarbu visiems būti kartu, panašiai elgtis. Veiklos, kuriose siekiama vieno tikslo, skatinamas bendradarbiavimas. Kartu su vaikais kuriamos grupės taisyklės, susitarimai ir jų laikymasis.
6.	Problemų sprendimas	Nusitekęs ieškoti išeičių kasdieniniams išūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti piimtų sprendimų pasekmes.	Iššūkio situacijos, diskusijos apie aktualias vaikams situacijas, sprendimo būdų siūlymai, inscenizacijos, skatinimas dalintis patirtimi. Aiškinimasis apie sprendimo priėmimo ir pasekmės ryšį (asmeninės patirties, literatūros pavyzdžiai) sau, draugystei su bendraamžiais, santykiams su suaugusiais. Loginių žaidimų žaidimas, situacijų vaidinimas, užduočių atlikimas. Esant poreikiui, vykdoma patyčių prevencija.

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA. Šiai pakopai priskirtos 5 ugdymo(si) pasiekimų sritys: savireguliacija ir savikontrolė, estetinis suvokimas, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, sakytinė kalba. Šie poreikiai reiškiasi visose vaiko gyvenimo srityse: atrandant ir pažįstant save ir pasaulį, bendraujant ir būnant greta su kitais, išreiškiant save ir kuriant,

suvokiant žmogaus ir gamtos sukurtą grožį, perimant bendrąsias žmogaus vertybes ir pačiam jas kuriant. Todėl svarbu klausytis, kalbėti, išreiškiant save ir bendraujant su kitais: gebėjimas suvokti kalbos prasmes ir ją vartoti.

3 lentelė. Komunikavimo kompetencijos ugdymas.

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Savireguliacija ir savikontrolė	Nusiteikęs sutelkti dėmesį, būti kantrus, valdyti emocijų raišką ir elgesį.	Bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus.	Grupės bendravimo ir žaidimų taisyklių, susitarimų kūrimas, aiškinantis, kaip vaikams patinka grupėje bendrauti, kas trukdo draugiškai žaisti, susirasti draugų. Susitarimuose įvardinama, kaip bus sprendžiami dažnai pasikartojantys konfliktai, kaip apginti savo interesus neįskaudinus draugo, kaip elgtis renginių, išvykų metu, ką daryti, jei pasielgei netinkamai. Pasitelkiant video medžiagą, literatūros kūrinius, remiantis vaikų patirtimi, svarstoma, kas atsitinka, jei nors vienas grupės narys elgiasi netinkamai, numatomi tokių situacijų sprendimo būdai.
2.	Sakytinė kalba	Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.	Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.	<i>Klausymas:</i> skaitymas įvairaus pobūdžio (nuo pasakų, liaudies kūrybos iki informacinių leidinių) skaitomų tekstų; muzikos, garso įrašų pasiūla. Patirtų įspūdžių, įvykių sekos iliustravimas, inscenizavimas, pasakojimas. Akcentuojami klausymo kultūros pradmenys. <i>Kalbėjimas:</i> diskusijų, pokalbių inicijavimas apie grupės kasdienybę, patirtus įvykius, skaitytas knygas ir kt., eilėraščių deklamavimas. Akcentuojama kalbėjimo kultūra grupėje, renginyje, daug dėmesio skiriama vaikų siūlomoms pokalbių temoms.
3.	Estetinis suvokimas	Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.	Jaučia, suvokia ir apibūdina elementarius muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno ypatumus, grožisi meno kūriniais, džiaugiasi savo ir	Artimiausios aplinkos gražinimas, puošimas savo darbais, kūrybinių pastangų vertinimas ir įsivertinimas, Pagal galimybės edukacinės veiklos netradicinėse aplinkose (parodos, spektakliai, muziejai, koncertai ir kt.). Skatinimas atrasti meninės

			kitų kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.	raiškos būdus, lavinančius kritinį mąstymą, padedančius pažinti pasaulį, išreikšti patirtį (patiems kuriant, stebint kitų kūrinius ir kalbant apie juos). Skatinti vaikų kūrybos savitumą, autentiškumą. Suteikiamos žinios apie meninės raiškos priemones, įvairias technikas; padedančias atsiskleisti dailės įgūdžių pradmenis; leidžiančios vaikams išbandyti įvairias raiškos priemones. Ugdomas grožio jausmas, meno kūrinių vertinimas.
4.	Santykiai su suaugusiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.	Bendraudami su suaugusiais drąsiai reiškia savo nuomonę, tariasi, derasi.	Vaikas siūlo, derasi dėl grupės taisyklių koregavimo, tariasi dėl galimybių įgyvendinti jo siūlomas veiklas. Svarbu, kad mokytojas leistų pajusti, kad vaiko norai, argumentai reikšmingi. Ieškoma skirtumų tarp bendravimo kultūros su bendraamžiais ir suaugusiais, diskutuojama apie suaugusiųjų jausmus, jų raišką, svarstoma, kaip reiktų elgtis, jei suaugusiajam skauda, liūdna ir pan. Šeimos įtraukimas į grupės gyvenimą, organizuojant šventes, išvykas, projektus.
5.	Santykiai su bendraamžiais	Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.	Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalinasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	Aiškinamasis, kaip bendrauti ir bendradarbiauti tarpusavyje, kaip gebėti padėti draugui, įvardinti jo jausmus, užjausti. Aiškinimasis, kaip rasti konflikto sprendimo būdų be suaugusiojo pagalbos, kaip rodyti iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti, iššūkio situacijų panaudojimas, siekiant padėti suvokti savo ir/ar kitų veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Ugdomas gebėjimas išklaudyti kalbantį bendraamžį, pagal poreikį vykdoma patyčių prevencija. Diskusijų, derybų, pokalbių grupelėmis palaikymas ar inicijavimas.

PAŽINIMO KOMPETENCIJA. Šiai pakopai priskirtos 8 ugdymo(si) pasiekimų sritys: mokėjimas mokytis, iniciatyvumas ir atkaklumas, problemų sprendimas, tyrinėjimas, aplinkos pažinimas, kiekio supratimas ir skaičiavimas; forma, erdvė, matavimai, rašytinė kalba. Svarbu:

- tyrinėti ir atrasti pasaulį: domėjimasis aplinka, gebėjimas sutelkti dėmesį, suvokti, įsiminti, samprotauti, spręsti problemas, kritiškai mąstyti; gebėjimas taikyti įvairius pasaulio pažinimo būdus: stebėti, klausinėti, eksperimentuoti, prognozuoti, ieškoti informacijos ir pan. Tai padeda įgyti elementarų supratimą apie žmones, gamtinę ir kultūrinę aplinką, tėvynę, rašytinę kalbą. Buvimas gamtoje suteikia ypatingų galių, sveikatos, stiprybės ir žvalumo;

- bandyti skaityti, rašyti: skatinimas kurti istorijas, pasakas, pasakoti įvykius, susijusius su vaiko gyvenimu, su tuo, kas matyta, girdėta, diskutuoti su juo, užduoti atvirus klausimus, kalbėtis ir išklausti vienas kitą mažose grupelėse ir pan., domėtis knygomis, rašytiniais tekstais, simboliais, ženklais.

4 lentelė. Pažinimo kompetencijos ugdymas

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Mokėjimas mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.	Mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdami, ieškodami informacijos, išbandydami, spręsdami problemas, kurdami, įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą.	Skatinimas domėtis supančia aplinka (daiktais, reiškiniais) organizuojant ugdymo procesą netradicinėse aplinkose ar parenkant priemonių, skatinančių vaikus klausti, tyrinėti. Nuotraukų, filmuotos medžiagos ar pan., kuriose užfiksuoti vaikui įdomūs, smalsumą sužadinę faktai šeimos ar grupės išvykų, ekskursijų, edukacinių veiklų metu, aptarimas, klausinėjimas, kartu ieškojimas atsakymų įvairiuose informacijos šaltiniuose, atliekant tyrimus, stebėjimus. Aiškinimasis, kaip reikėtų elgtis, kad daugiau sužinotum.
2.	Iniciatyvumas ir atkaklumas	Domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms.	Savo iniciatyva ieško informacijos ar kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.	Pedagogo padedami vaikai pasirenka tinkamiausią informacijos šaltinį ar kt. problemos sprendimo būdą. Aiškinimasis, kaip reikėtų elgtis susidūrus su kliūtimis, jas įveikiant. Vaikui atliekant veiklą, kuriai reikia daugiau laiko, pastangų, kruopštumo, paskatinti įvardinus, kokį rezultatą pasiekė, padėti susiskirstyti veiklą mažesniais žingsneliais, pasidžiaugti sėkmingai įveiktais etapais,

				originaliais sprendimais. Motyvuojanti veikla, kurioje galėtų atsiskleisti, svaip įgyvendinti. Vaiko iniciatyvos pastebėjimas ir palaikymas, jos įgyvendinimas.
3.	Problemų sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	Kasdieninėje vaikų veikloje atkreipiamas dėmesys, kad kai kurios veiklos atliekamas tam tikra veiksmų seka. Drąsinti vaiką imtis veiklos, kurios padėtų išspręsti kylančias problemas, kliūtis. Vaikui su panašia situacija susidūrus ne pirmą kartą, skatinama pakartoti, ką turės atlikti ir leisti veikti savarankiškai arba leisti veikti vaiko pasiūlytais kitais būdais, padedant išsirinkti optimaliausią. Kūrynių skaitymas apie įvairių žmonių poelgius ir jų pasekmes.
4.	Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą ir bandymą).	Gyvosios ir negyvosios aplinkos tyrinėjimas įvairiose erdvėse, naudojant tyrinėjimui skirtas priemones; pastebėtų reiškinių, žmonių gyvenimo, darbo kitų veiklų tyrinėjimas, aiškinimasis, kaip saugiai tyrinėti aplinką, kaip reikėtų naudotis tyrinėjimui skirtais įrankiais ir priemonėmis, aiškinimasis apie draugiškos žmogui aplinkos kūrimą, išsaugojimą.
5.	Aplinkos pažinimas	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.	Įvardija ir bando paaškinti socialinius bei gamtinius reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.	<i>Augalai, gyvūnai</i> : žaidimų bei įvairių informacijos šaltinių, kuriuose vaizduojami gyvūnai, panaudojimas, grupėje, darželio šiltnamyje, auginami augalai, organizuojamos edukacinės išvykos, spontaniškai kuriamos inscenizacijos apie augalus, gyvūnus, sudaromos sąlygos išgirsti kai kurių gyvūnų garsus, diskutuojama apie namuose auginamus gyvūnus, augalus; dalinamasi įspūdžiais apie gyvūnus ir augalus auginamus

			<p>namuose, ieškoma skirtumų, ko reikia ir kas trukdo, kad gyvūnai ir augalai augtų namuose bei natūralioje gamtoje, kuo gamta naudinga žmogui, pagal galimybes apsilankoma Kauno zoologijos sode, Tado Ivanauskos zoologijos muziejuje ar kt.</p> <p><i>Gamtos reiškiniai:</i> diskusijos apie metų laikus (būdingiausias požymius, skirtumus, gamtos reiškinius, jų naudingumas gamtai, žmogui), dangaus kūnus. Lauko pedagogikos elementai. Žaidžiami edukaciniai žaidimai, stebimi gamtos pokyčiai, patirti išpūdžiai, emocijos piešiami, fotografuojami, filmuojami, lyginami su kitais metų laikais, pagal poreikį švenčiamos lietuvių liaudies šventės.</p> <p><i>Ekologija:</i> skatinimas taupyti gamtos išteklius, energiją; akcijų organizavimas, šiukšlių rūšiavimas, video medžiagos žiūrėjimas ir/ar išvykos organizavimas į įmones stebėjimui ir aptarimui, kaip perdirbamos antrinės žaliavos, diskusijos apie mažų vaikų galimybes ekologijos srityje (antrinių žaliavų panaudojimas meninėje veikloje, žaislų kūrimas ir pan.).</p> <p><i>Profesijos:</i> profesijų aptarimas, supažindinimas su šeimos nariais, seneliais, jų profesijomis, vaidmeniniai žaidimai, pagal galimybes į grupę pasikviečiamas pasirinktos profesijos atstovas, <i>Gimtoji vieta, Lietuva, jos istorija, kitos šalys:</i> atsižvelgimas į vaiko patirtį (atsineštos nuotraukos, įrašai apie vietas, kuriose lankytasi su šeima, vietų, į kurias norėtų nuvykti), Kauno, Lietuvos, pasaulio žemėlapių, gaublio ir</p>
--	--	--	--

				kitų informacijos šaltinių panaudojimas (įžymios vietos, objektai, žmonės), valstybinių švenčių paminėjimas, Lietuvos simbolių kūrimas, lietuvių liaudies žaidimų žaidimas, piešimas, dainos ir eilėraščiai apie Lietuvą, dalyvavimas įstaigos bendruomenės veikloje.
6.	Kiekio supratimas ir skaičiavimas	Nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus	Daiktų (realių ir pavaizduotų) kiekį apibūdina skaičiumi, susieja skaičių su atitinkamu jo simboliu. Sudaro, palygina daiktų grupes pagal kiekį. Apibūdina daikto vietą tam tikroje daiktų eilėje. Sudaro, pratęsia įvairias sekas, randa praleistus jų narius.	Žaidimų, daiktų pasiūla sąvokų „daugiau - mažiau, po lygiai; vienu, dviem daugiau - mažiau, pusė, į dvi dalis, į keturias dalis; sudėti - atimti“ įtvirtinimui. Dainelės, eilėraščiai, padedantys lengiau įsidėmėti skaičius, skaičiuoti, judrieji žaidimai, loginės užduotys, lavinamieji žaidimai kompiuteriu. Finansinis raštingumas, lavinami skaičiavimo įgūdžiai, naudojant pinigus, finansinių institucijų pristatymas, jų teikiamos paslaugos. Pinigų vertė, taupymo nauda. Įsivertinimo ir apdovanojimų sistema ženkliukais, žvaigždutėm, pinigėliais, taupyklių, pinigų gamyba.
7.	Forma, erdvė, matavimai	Nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius.	Skiria daiktų spalvą ir formą, dydį, dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje, sieja daiktus su jų vaizdais nuotraukose, piešiniuose. Pastebi laiko tėkmės požymius. Tapatina, grupuoja, klasifikuoja daiktus. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, talpa, tūris, laikas, daiktų panašumai ir skirtumai, daiktų tarpusavio ryšiai,	<i>Forma ir kt. savybės:</i> įvairių daiktų pasiūla rūšiavimui pagal spalvą, dydį, formą, svorį, ilgį, kiekį. Užduotys, skirtos panašumų, skirtumų paieškoms, loginiai žaidimai. Konstruktorių, dėlionių, kaladėlių ar pan. priemonių pasiūla figūrų savybių pastebėjimams, eksperimentams, grupavimams atlikti. Eksperimentai su vandeniu, smėliu ar pan. tūrio, masės sąvokų suvokimui. Lavinamieji žaidimai kompiuteriu. <i>Padėtis:</i> stalo žaidimai, judrieji žaidimai, estafetės atstumo, padėties vienas kito ir savo

			santykiai, padėtis vienas kito atžvilgiu.	atžvilgiu įvardijimo įgūdžių formavimui. <i>Spalvos:</i> meninių priemonių taikymas, siekiant padėti įsidėmėti spalvų, formų, dydžių pavadinimus. Spalvos ir daikto asociacijos (saulė – geltona, žolė – žalia ir pan.), eilėrašiai, dainelės, lavinamieji žaidimai kompiuteriu. <i>Laikas:</i> dienraščių, pasakų ar kt. skaitymas, buvusių įvykių atpasakojimai, šią akimirką vykstančios veiklos savo ar kitų atžvilgių įvardijimas ar planai rytdienai, švenčių paminėjimas, supažindinimas su kalendoriumi, laikrodžiu laiko suvokimui.
8.	Rašytinė kalba	Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.	Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.	Knygos turinio ir iliustracijų įvardijimas, dorovinių bendravimo normų kūrimas, pasakų, padavimų klausymas, rašymo pradmenų formavimas, aiškinimasis, kaip supranta rašymo tikslus bei skirtingų spaudinių funkcijas, smulkiosios motorikos lavinimo žaidimai, kalbiniai žaidimai foneminei klausai lavinti, teksto, pasakojimo atkūrimas, aiškinimasis, kaip malonu turėti knygą, jausti skaitymo malonumą, grupės aplinkos turtinimas rašmenų pavyzdžiais, abėcėlės trafaretų sukūrimas, aiškinimasis, kaip siejami daiktų pavadinimai su simboliais, bibliotekėlės sukūrimas, IKT įvardijimas ir naudojimas, informacijos pateikimo formos, aiškinimasis, kaip reikėtų užrašyti raides, žodžius ranka ir kompiuteriu, kaip jas atpažinti ir pavadinti.

MENINĖ KOMPETENCIJA. Šiai pakopai priskirtos 4 ugdymo(si) pasiekimų sritys: kūrybiškumas, tyrinėjimas, estetiškas suvokimas, meninė raiška. Visos meno sritys (šokis, vaidyba, muzika, dailė) – svarbios vaiko intelekto raidai, jo meninių, pažintinių, sveikatos saugojimo ir

socialinių gebėjimų sklaidai. Meninė veikla – tai atvirumas estetiniams išpūdžiams, jautrumas gamtos, vaikų, supančios aplinkos ir meno kūrinų grožiui, poreikis išreikšti save meno kalba, gebėjimas tyrinėti įvairias meninės raiškos priemones, spontaniškai reikšti savo nuotaiką, jausmus, mintis ir santykį su pasauliu, atrasti individualų, savitą raiškos stilių, gebėjimas kurti vaizduojant, muzikuojant, šokant, vaidinant, žaidžiant.

5 lentelė. Meninės kompetencijos ugdymas

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Kūrybiškumas	Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.	Savitai reiškia savo sumanymus įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.	Spontaniškos kūrybos skatinimas, kuriant aplinkas įvairiose vietose (grupėje, kitose įstaigos erdvėje), pasiūlant priemonių įvairovę. Vaidmeninių, kūrybinių žaidimų žaidimas, vaizduotės lavinimo veiklos, įvairių dailės priemonių, medžiagų, daiktų pasiūla eksperimentams, saviraiškai, tradiciniai daiktai pateikiami netradiciniams sprendimams, literatūros, video įrašų taikymas fantazijos skatinimui, informacijos paieškai, realaus ir fantazijų pasaulio suvokimui, savęs perteikimas žodine kūryba; minčių, patirties reiškinys piešiniu, raide, ženklų, spalvomis; pasakojimo ir deklamavimo įgūdžių pradmenys.
2.	Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Stebėjimų, bandymų planavimas, fiksavimas, rezultatų prognozavimas ir įvardijimas po tyrimo proceso, rezultatų pavaizdavimas piešiniu, informacijos paieška leidiniuose, internete, ryšio tarp priežasties ir pasekmės įvardijimas, kalbos klausimyno plėtotė.
3.	Estetinis suvokimas	Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.	Džiaugiasi savo ir kitų kūryba, žavisi aplinkos grožiu, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais, pastebėjimais, vertinimais.	Skatinimas vaiką įsivertinti savo veiklą, dalintis nuotaikomis, išpūdžiais po veiklų netradicinėse aplinkose (parodose, spektakliuose, muziejuose, koncertuose ir kt.), kelionių su šeima, perskaičius literatūros ar išgirdus muzikos kūrinį, pažiūrėjus filmuotą medžiagą. Galimi

				diskusijų objektai: personažų poelgiai ir išvaizda, aplinka, žodžių, garsų žaismas, meno kūriniai, tautodailės darbai, aiškinimasis, kokiomis meninės raiškos priemonėmis, spalvomis galima vaizduoti pasaulį, įvardinimas, kurios patinka labiausiai ir kodėl.
4.	Meninė raiška	Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.	Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.	<p><i>Muzika:</i> įvairaus stiliaus muzikos, kasdieninių, gamtos garsų klausymas (natūraliai bei įrašų), išgirstų garsų mėgdžiojimas, įvardijant nuotaiką, balso intonacijų mėgdžiojimas ir emocijų įvardijimas, aplinkos turtinimas muzikos instrumentais (žaisliniais, pačių pasigamintais), kvėpavimo ir kūno laikysenos akcentavimas, dainos teksto perteikimas judesiu, vaizdinėmis priemonėmis, muzikos ir gamtos garsų sąsaja, muzikos nuotaikos raiška meninėmis priemonėmis, skirtingų muzikos instrumentų įvardijimas ir atpažinimas, aiškinimasis, kaip žmogus suvokia muzikos įrašų garsus ir „gyvą“ muziką, ritmiškas grojimas instrumentu, muzikiniai žaidimai, lietuvių liaudies žaidimai, rateliai, aiškinimasis, kaip skiriasi kūrinių tempo ir ritmo pasikeitimai žaidimuose, švenčiamos kalendorinės šventės.</p> <p><i>Šokis:</i> taisyklingos kūno laikysenos suvokimas, šokių judesių kūrimas, audio medžiagos klausymas, video medžiagos pristatymas, muzikiniai žaidimai, judesio ir muzikos sąlytis, spontaniškas judesių mėgdžiojimas, natūralių judesių sekos kūrimas, vaizduojamieji žaidimai, natūralių judesių šokyje sukūrimas (vis sudėtingesni rateliai), siužeto ir nuotaikos šokyje sukūrimas.</p> <p><i>Vaidyba:</i> vaidybos priemonių sukūrimas, emocijų žaidžiant įvardijimas, jausmų, norų</p>

				<p>įvardijimas veiksmu, socialinės aplinkos atspindys žaidime, siužetiniai žaidimai, muzikiniai siužetiniai žaidimai, vaidybinės žaidimo aplinkos sukūrimas, teatro atributikos įvardijimas, girdėto kūrinio improvizavimas, tarpusavio bendradarbiavimas, dialogo kūrimas.</p> <p><i>Vizualinis menas:</i> įvairių dailės priemonių pasiūla bei įvardinimas, aiškinimasis, kaip naudotis meninės raiškos priemonėmis, dailės medžiagų ir priemonių intuityvus tyrinėjimas, kūrybinių darbų kūrimas mišriomis dailės priemonėmis, eksperimentavimas meninės raiškos priemonėmis (spaudai, tapymas, lipdymas, konstravimas), dailės veiklų organizavimas netradicinėje aplinkoje, dekoracijų šventėms sukūrimas, aiškinimasis, kokie yra lietuvių liaudies menai, mėgavimasis meninės raiškos procesu, emocijų raiška dailės priemonėmis, išpūdžių perteikimas vaizdais, fantastikos elementų darbuose įvardijimas, aiškinimasis, kaip sumanymams įgyvendinti panaudoti skaitmenines technologijas, bendradarbiavimas kuriant bendrus kūrybinius darbus.</p>
--	--	--	--	---

MOKĖJIMO MOKYTIS KOMPETENCIJA. Šiai pakopai priskirtos 5 ugdymo(si) pasiekimų sritys: aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, tyrinėjimas, problemų sprendimas ir mokėjimas mokytis.

6 lentelė. Mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymas

Eil. Nr.	Ugdymosi sritis	Esminė nuostata	Esminiai gebėjimai	Ugdymo gairės
1.	Aplinkos pažinimas	Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi	Įvardija ir bando paaškinti socialinius bei gamtinius reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą,	<i>Augalai, gyvūnai:</i> žaidimų bei įvairių informacijos šaltinių, kuriuose vaizduojami gyvūnai, panaudojimas, grupėje, Darželio šiltnamyje, auginami augalai, organizuojamos edukacinės

		<p>sužinojęs ką nors nauja.</p>	<p>šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.</p>	<p>išvykos, spontaniškai kuriamos inscenizacijos apie augalus, gyvūnus, sudaromos sąlygos išgirsti kai kurių gyvūnų garsus, diskutuojama apie namuose auginamus gyvūnus, augalus; dalinamasi įspūdžiais apie gyvūnus ir augalus auginamus namuose, ieškoma skirtumų, ko reikia ir kas trukdo, kad gyvūnai ir augalai augtų namuose bei natūralioje gamtoje, kuo gamta naudinga žmogui, pagal galimybes apsilankoma Kauno zoologijos sode, Tado Ivanauskos zoologijos muziejuje ar kt.</p> <p><i>Gamtos reiškiniai:</i> diskusijos apie metų laikus (būdingiausių požymius, skirtumus, gamtos reiškinius, jų naudingumas gamtai, žmogui), dangaus kūnus. Lauko pedagogikos elementai. Žaidžiami edukaciniai žaidimai, stebimi gamtos pokyčiai, patirti įspūdžiai, emocijos piešiami, fotografuojami, filmuojami, lyginami su kitais metų laikais, pagal poreikį švenčiamos lietuvių liaudies šventės.</p> <p><i>Ekologija:</i> skatinimas taupyti gamtos išteklius, energiją; akcijų organizavimas, šiukšlių rūšiavimas, video medžiagos žiūrėjimas ir/ar išvykos organizavimas į įmones stebėjimui ir aptarimui, kaip perdirbamos antrinės žaliavos, diskusijos apie mažų vaikų galimybes ekologijos srityje (antrinių žaliavų panaudojimas meninėje veikloje, žaislų kūrimas ir pan.).</p> <p><i>Profesijos:</i> profesijų aptarimas, supažindinimas su šeimos nariais, seneliais, jų profesijomis, vaidmeniniai žaidimai, pagal galimybes į grupę pasikviečiamas pasirinktos profesijos atstovas.</p> <p><i>Gimtoji vieta, Lietuva, jos istorija, kitos šalys:</i> atsižvelgimas į vaiko patirtį (atsineštos nuotraukos, įrašai apie vietas, kuriose lankytasi</p>
--	--	---------------------------------	---	--

				su šeima, vietų, į kurias norėtų nuvykti), Kauno, Lietuvos, pasaulio žemėlapių, gaublio ir kitų informacijos šaltinių panaudojimas (įžymios vietos, objektai, žmonės), valstybinių švenčių paminėjimas, Lietuvos simbolių kūrimas, lietuvių liaudies žaidimų žaidimas, piešimas, dainos ir eilėraščiai apie Lietuvą, dalyvavimas Darželio bendruomenės veikloje.
2.	Tyrinėjimas	Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.	Mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Stebėjimų, bandymų planavimas, fiksavimas, rezultatų prognozavimas ir įvardijimas po tyrimo proceso, rezultatų pavaizdavimas piešiniu, informacijos paieška leidiniuose, internete, ryšio tarp priežasties ir pasekmės įvardijimas, kalbos klausimyno plėtotė.
3.	Problemų sprendimas	Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.	Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.	Iššūkio situacijos, diskusijos apie aktualias vaikams situacijas, sprendimo būdų siūlymai, inscenizacijos, skatinimas dalintis patirtimi. Aiškinimasis apie sprendimo priėmimo ir pasekmės ryšį (asmeninės patirties, literatūros pavyzdžiai) sau, draugystei su bendraamžiais, santykiams su suaugusiaisiais. Loginių žaidimų žaidimas, situacijų vaidinimas, užduočių atlikimas. Esant poreikiui, vykdoma patyčių prevencija.
4.	Skaičiavimas ir matavimas	Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.	Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupę pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus, palyginti spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto	Skaičiavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja gebėjmas: <ul style="list-style-type: none"> • vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį; • suprasti daikto vietą eilėje, pastebėti dėsningumus, sudaryti įvairias sekas. Matavimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

			vieta ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tēkmę ir trukmę.	<ul style="list-style-type: none"> • gebėjimas tapatinti, grupuoti, klasifikuoti daiktus pagal formą, dydį spalvą; • daikto vietos ir padėties erdvėje suvokimas; • laiko tēkmės suvokimas.
5.	Mokėjimas mokytis	Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.	Mokosi žaisdami, stebėdami kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdami, ieškodami informacijos, išbandydami, sprendami problemas, kurdami, įvaldo kai kurias mokymosi strategijas, pradeda suprasti mokymosi procesą.	Skatinimas domėtis supančia aplinka (daiktais, reiškiniais) organizuojant ugdymo procesą netradicinėse aplinkose ar parenkant priemonių, skatinančių vaikus klausti, tyrinėti. Nuotraukų, filmuotos medžiagos ar pan., kuriose užfiksuoti vaikai įdomūs, smalsumą sužadinę faktai šeimos ar grupės išvykų, ekskursijų, edukacinių veiklų metu, aptarimas, klausinėjimas, kartu ieškojimas atsakymų įvairiuose informacijos šaltiniuose, atliekant tyrimus, stebėjimus. Aiškinimasis, kaip reikėtų elgtis, kad daugiau sužinotum.

Metodai. Ikimokyklinio ugdymo mokytojas parenka tuos ugdymo(si) metodus, kurie padeda įgyvendinti ugdymo turinį, patenkinti vaiko fiziologinius, saugumo, priklausymo bendruomenei, pagarbos bei saviraiškos ugdymo(si) poreikius, tačiau:

- Organizuojant ugdymą, turi būti užtikrinta vaiko spontaniškos ir pedagogo inicijuotos veiklos dermė.
- Pagrindinis ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi būdas - žaidimas.
- Įstaigos prioritetinės veiklos sritys (sveikos gyvensenos įgūdžių lavinimas ir socialinių – emocinių kompetencijų ugdymas), informacinės technologijos ugdymo(si) procese integruojamos natūraliai.
- Metodai nėra statiški, jie papildomi, atnaujinami, atsižvelgiant į vaikų norus, mokytojų sumanymus, vietos, šeimos rekomendacijas, mokytojų gerą patirtį.

7 lentelė. Taikomi ugdymo(si) metodai

ŽAIDYBINĖ VEIKLA,

skatinanti vaikų teigiamas emocijas, padedanti formuoti socialiniams įgūdžiams, natūraliu būdu sukonzentruoti dėmesį į ugdomąją veiklą			
↓			
Klasikiniai			Aktyvieji
Kūrybiniai	Informaciniai	Praktiniai	
Kūrybiniai metodai , sudarantys sąlygas vaikams kelti ir įgyvendinti savo idėjas, ieškoti problemų sprendimo būdų, atradimo būdų (interpretacija, inscenizacija, kūrybinė veikla, ugdomosios meno terapijos metodo elementai).	Žodiniai metodai - suteikiantys galimybę perduoti ir gauti informaciją (pasakojimas, pokalbis, aiškinimas(is), samprotavimas).	Vaizdiniai metodai , nukreipiantys į vaizdinių apie vaikus supančio pasaulio objektus ir reiškinius tikslinimą. (stebėjimas, eksperimentas, edukacinės aplinkos, edukacinės bei tikslinės išvykos, ekskursijos, inovatyvūs metodai, taikant informacines technologijas, praktinė veikla, pavyzdžio metodas).	Metodai , padedantys pažinti ir suprasti juos supančią aplinką, ugdytis aktyviai veikiant (žaidimas, „Ryto ratas“, atvirieji klausimai, „Minčių lietus“, diskusija, atvejo analizė, iššūkio situacija, projektų metodas, interviu, dialogas, atradimų metodas.
Projektinis metodas padeda formuoti įvairesnį ugdymo procesą			

Rekomendacijos „Žaismė ir atradimai“. Rekomendacijų ikimokyklinio ugdymo mokytojui „Žaismė ir atradimai“ paskirtis yra padėti pedagogams įgyvendinti ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašą (2014). Leidinyje siūlomos inovatyvios idėjos vaikų veikloms, kuriose dalyvaudami jie turės galimybę įgyti gebėjimus, svarbius vaikams nuo gimimo iki šešerių metų.

Rekomendacijų rinkiniuose siūlomos inovatyvios veiklos idėjos orientuotos kurti kontekstus aktyviam, iniciatyviam, judriam, patirtiniam, tyrinėjimais grindžiamam, kūrybiškam, saviraiškiam, dialogiškam, visuminiam, įtraukiam, sudarančiam daug skirtingų galimybių veikti, pažinti, kurti, komunikuoti, reflektuoti vaikų ugdymuisi. Inovatyvios veiklos idėjos orientuotos padėti vaikui tapti savo ugdymosi ekspertu.

Rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo mokytojui siūloma kurti šiuos ugdymo(si) kontekstus:

Situacinio ugdymo(si) kontekstas:

- Iš vaiko spontaniškai čia ir dabar kylančios ugdymosi situacijos ir idėjos, kurias palaiko Mokytojai.

- Mokytojo modeliuojamos vaikų ugdymosi situacijos, plėtojamos čia ir dabar, atsižvelgiant į vaikų domėjimąsi, tyrinėjimus ir kūrybinę raišką, net jeigu jos buvo apgalvotos ir suplanuotos anksčiau.

- Kitų ugdymo proceso dalyvių, tėvų ar svečių čia ir dabar modeliuojamos ugdymosi situacijos.

Žaismės kontekstas:

- Vaikų vaizduotės žaidimai pripažįstami kaip prioritetinga ugdymosi veikla.
- Siekiama, kad žaismė lydėtų vaikų bendravimo, judėjimo, tyrinėjimo ir kūrybinės raiškos situacijas.

- Vaikas skatinamas žaisti vaizduote, kalba, kūnu, pojūčiais.

Atradimų kontekstas:

- Modeliuojamos pasaulio ir savojo „aš“ tyrinėjimų bei atradimų situacijos.
- Modeliuojamos situacijos, kuriose vaiko mąstymo ir kūrybos procesas tampa matomas pačiam vaikui ir pedagogui.

- Kuriamos situacijos, leidžiančios vaikui atrasti būdus, kurie jam padeda pažinti pasaulį ir save, palengvina mokymąsi, kūrybinę raišką, bendravimą, problemų sprendimą.

Dialogo kontekstas:

- Vaikų tyrinėjimui ir kūrybinei raiškai siūlomi „dialogai“ tarp kontrastingų dalykų.
- Pripažįstami dialogai tarp skirtingų pasaulio matymo perspektyvų – vieno vaiko ir kito vaiko požiūrio, skirtingų socialinių grupių žmonių požiūrio ir kt.
- Laikomasi požiūrio, kad dialogai tarp vaiko ir pedagogo, tarp vaikų, kitų ugdymo proceso dalyvių, vaiko ir aplinkos turi didelę ugdomąją galią.

- Kuriamas dialogiškas ugdymosi procesas.

Įtraukiantis ugdymo(si) kontekstas:

- Ugdymo(si) aplinkos ir situacijos modeliuojamos taip, kad kviestų ir skatintų vaiką įsitraukti.

- Modeliuojamos situacijos, kad vaikas įsitrauktų emociškai, viso kūno pojūčiais, pažinimo ir mąstymo procesais, vaizduote.

- Kuriamas situacijų ir priemonių įvairovė, kad būtų pašalintos mokymosi kliūtys, ir kiekvienas vaikas pagal savo galias įsitrauktų į ugdymosi procesą.

- Siūlomos veiklos, įtraukiančios visą bendruomenę (tėvus, kitus įstaigos darbuotojus, kviestinius profesionalus ir kt.).

Priemonės. Ikimokyklinio ugdymo priemonių paskirtis:

- Sudaryti sąlygas, skatinančias ikimokyklinio amžiaus vaiko aktyvumą, smalsumą, norą pažinti aplinką, pasitikėjimą savo gebėjimais.

- Naudoti individualioje ir grupinėje vaikų veikloje, patalpoje (grupėje, salėje) ir lauke (įstaigos lauko aikštelėse ir kt.).

- Kurti aplinkas, kuriose būtų pateikiama pakankamai įvairių ir kintančių ugdomųjų priemonių, skatinančių aktyvią vaiko veiklą, jo smalsumą, kūrybiškumą, galimybes laisvai rinktis įvairiausias priemones saviraiškai.

- Kurti aplinką (grupės erdvė, kitos patalpos, lauko aikštelės) patrauklią, patogią, saugią: veiklos ir žaidimo vietos (patalpos, baldai, įranga, reikmenys ir kt.) yra ergonomiškos, nekenksmingos sveikatai, tinkamai apšviestos, estetiškai apipavidalintos.

Mokytojas pasirenka ir kūrybiškai taiko priemones, atsižvelgdamas į grupės vaikų amžiaus tarpsnį, poreikius, ypatumus, saugumą, funkcionalumą, priemonių kokybę.

Ugdymo(si) kokybei užtikrinti taikomos priemonės:

- Darželio vidaus ir lauko aplinkos, pritaikytos aktyviems žaidimams, lauko žaidimų aikštelės įrengtos saugiai, higienos reikmenys, vaikams pritaikyti indai, stalo įrankiai, žaidimai, vaikų literatūra, plakatai ir kt.

- Grupių ir kitoms vidaus aplinkoms įrengti reikalinga: įvairūs žaislai (smulkiajai motorikai, loginei, kūrybinei ir kt. veiklai), stalo žaidimai, spaudiniai (vaikų literatūra, žurnalai, žinynai, nuotraukos, plakatai, žemėlapiai, gaublys, kalendoriai ir kt.), Lietuvos Respublikos simbolika, muliažai, erdvinės ir plokštuminės figūros, dėžės, krepšiai, vietų įrengimas vaikų darbų eksponavimui, baldai, grindų danga ir kt.

- Priemonės veikloms vykdyti: dailės priemonės bei medžiagos tapymui, piešimui, lipdymui, vaidybinei veiklai, šventėms organizuoti ir kitiems kūrybiniais darbams, medžiagos, priemonės darbo vietai uždenkti, kanceliarinės prekės, muzikos instrumentai, priemonės tyrinėjimui, eksperimentams, edukaciniai vaizdo ir garso įrašai, skatinantys vaiką spręsti problemas, ugdantys kūrybiškumą, padedantys suvokti daiktų, reiškinių savybes, metodinė literatūra pedagogams ir kt.

- Pedagogas ugdymo procese gali taikyti savo sukurtas priemones, reikalingas vaikų ugdymosi poreikiams tenkinti.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Darželio ikimokyklinio amžiaus vaikų pažanga ir pasiekimai vertinami taikant „Vaikų pasiekimų aprašą“ (http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir795/dir39/dir1/1_0.php), kuris:

- Pagrįstas šiuolaikine ugdymo ir ugdymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, vaiko poreikiais, individualiomis galiomis, gebėjimais.

- Padeda vertinti ir fiksuoti individualią kiekvieno vaiko pažangą.

- Vertinant būtina laikytis šių principų: individualumo, konfidencialumo, adekvatumo.

- Mokytojas įvertindamas vaiką, atsižvelgia į visų vertimo proceso dalyvių požiūrius, vertinimą, pastebėjimus.

Vertinimo fiksavimas ir dokumentavimas. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimai fiksuojami elektroniniame dienyne „Mūsų Darželis“. Mokslo metų pabaigoje sudaroma bendra grupės vaikų pasiekimų ir pažangos įvertinimo suvestinė. Visa pasiekimų vertinimo medžiaga kaupiama „Vaiko pasiekimų aplanke“, kurį sudaro:

- Ugdymo pasiekimų kreivė pagal pasiekimų žingsnius (priedas Nr.1).
- Vaiko meninės raiškos darbai (dailės darbeliai, žodinė kūryba, užrašytos vaiko mintys, nuomonė).
- Vaiko veiklos stebėjimo užrašai (įvairios užduotėlės, pratybų knygelės, vaiko mintys).
- Specialistų ir tėvų atsiliepimai apie vaiko ugdymosi pasiekimų rezultatus ir kita aktuali informacija.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo medžiaga laikoma grupėje. Ji yra konfidenciali. Vaikui pereinant į priešmokyklinę grupę, informacija perduodama šios grupės mokytojams, kurie tęsia vertinimą, vadovaudamiesi priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa.

8. Lentelė. Vaiko ugdymo(si) pasiekimų bei pažangos vertinimo tvarka

Eil. Nr.	Vertinimo proceso dalyviai	Vertinimo būdai	Laikas	Fiksavimo forma	Pastabos
1.	Ikimokyklinio ugdymo mokytojai	Ugdytinių stebėjimas natūralioje kasdieninėje veikloje, kitų veiklų metu, pokalbiai su ugdytiniu, kūrybos darbų analizė, vaizdo įrašai, nuotraukos	Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, vertinimas atliekamas per 1-2 mėn.	Vertinimo anketa, ugdytinių kūrybinių darbų aplanakai (dailės ar rankų darbai, vaikų sukurti pasakojimai, eilėraščiai ir pan.), nuotraukos, vaizdo ar garso įrašai	-
			Spalio, lapkričio mėn.		Vertinimo anketoje fiksuojami ugdytinių pasiekimai, kurių ugdymo(si) rezultatai kelia nerimą
			Balandžio, gegužės mėn.		-
2.	Ugdytiniai	Diskusijos, pokalbis po žaidimo ar kt. veiklos apie tai, kaip sekėsi	Nuolat	Vaikų mintys, užrašai ant vaikų darbų, savaitės planai	Atsižvelgiama fiksuojant pasiekimus vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo formoje
3.	Ugdytinių tėvai	Individualūs pokalbiai, diskusijos	Nuolat	Nefiksuojama	
4.	Muzikos pedagogas,	Specialistų atsiliepimai	Pagal pedagogų poreikį	Nefiksuojama	

	logopedas ar kt. specialistai	apie vaiko ugdymo(si) pasiekimų rezultatus			
5.	Vaiko gerovės komisija	Stebėjimas, diskusija, konsultacijos su specialistais ar socialiniais partneriais	Pedagogui pateikus užpildytą stebėjimo kortelę	Vaiko gerovės komisijos protokolai	IPP individualus pagalbos planas vaikui.

Vertinimo rezultatų panaudojimas:

1. *Kryptingam ugdymo(si) proceso planavimui* – nustačius kiekvieno vaiko ir vaikų grupės pasiekimus, numatomos ugdymo gairės, laukiamų vaikų ugdymo(si) rezultatų pasiekimui, ugdymo proceso planavimui savaitės planuose (orientuojamasi atsakyti į klausimą – ko galėtų pasiekti vaikas?).

2. *Vaikų ugdymosi individualizavimui* – siekiant maksimalios kiekvieno vaiko pažangos, atsižvelgus į vaiko galimybes, poreikius mokytojas, remdamasis geriausiai vertinamomis ugdymo(si) sritimis, siekia kitų ugdymo(si) sričių pažangos, fiksuoja pasiekimų raidos dėsningumus; pastebėję nerimą keliančius ženklus kryptingai individualizuoja ugdymą, pagrįstai kreipiamasi į pagalbos mokiniui specialistą konsultacijai ar apie šią galimybę informuoja tėvus.

3. *Tėvų informavimui* – galimybė individualių pokalbių metu pateikti visapusišką vaiko gebėjimų raidą; bendradarbiaujant su tėvais derinti jų lūkesčius, siekti tų pačių vaiko ugdymosi tikslų įstaigoje ir namuose.

4. *Mokytojo veiklos įsivertinimui* – ugdymo(si) rezultatų peržiūra prasminga siekiant tobulinti ugdymo(si) turinį, formas, būdus.

5. *Rezultatų panaudojimo galimybės* – apibendrinti rezultatai mokslo metų pradžioje ir pabaigoje pristatomi Mokytojų tarybos posėdyje, grupės tėvų susirinkimuose.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin.,1991, Nr.23–593).
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
3. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003 –2012 metų nuostatų“ (Žin., 2003, Nr. 71-3216).
4. Lietuvos Respublikos Seimo 2003m. rugpjūčio 20 d. nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 52-2316).
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005m. sausio 24 d. nutarimas Nr.82,„Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012m. nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (Žin.,2005,Nr.12-391).
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK -627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Žin.,2005, Nr. 52-1752; Žin, 2011,Nr. 41-1962).
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 1 d. įsakymas „Dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2011–2013 metų programos patvirtinimo“ (Žin., 2011,Nr. 30-1421).
8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos5d. įsakymas „Dėl psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2011,Nr. 88-4220).
9. Bitinas B. (2000). Ugdymo filosofija. Kaunas: „Spindulys“.
10. Cibulskaitė N. (2000). Humaniškumo samprata šiuolaikinės ugdymo paradigmos plotmėje. *Pedagogika* (42), 181-186 p.
11. Dodge D. T., Colker L. J., Heroman C. (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
12. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. (2008). Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
13. Jankauskienė L., Monkevičienė O. ir kt. (2006). Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: UAB „Sapnų sala“.
14. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija (LR Seimo ratifikuota 1995 m. liepos 3 d.)
15. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7d. įsakymo Nr. V-1009 redakcija).
16. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas (2011 m. kovo 17 d. XI-1281nauja redakcija).
17. Myers D. G. (2008). Psichologija. Kaunas: Poligrafija ir informatika.

18. Lietuvos Respublikos Seimas (2003-05-20). Nutarimas Nr. IX-1569 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“.

19. Projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ Nr. VP1-2.3-ŠMM-03-V-02-001 „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“ (2013). Peržiūrėta adresu 2014-05-30 http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir795/dir39/dir1/1_0.php

20. Projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ Nr. VP1-2.3-ŠMM-03-V-02-001 „Bendrosios priešmokyklinio ugdymo(si) programa“ (2013). Peržiūrėta adresu 2014-05-30 http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir798/dir39/dir1/12_0.php

21. Interneto prieiga peržiūrėta 2014-05-20 adresu <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/ikimokyklinuku-kompetenciju-ugdymas/1111>

22. „Ikimokyklinio ugdymo turinio programų rengimo metodinės rekomendacijos“ (ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2015 m.).

23. Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr.V-1308.

24. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“ (ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2014 m.).

„VAIKŲ PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI“

